

OTROCI IN STARŠI

Sicer sta se nagovarjali ljubkovalno, toda takoj je bilo jasno, da jima je skupno le pretvarjanje. »Mamica« mi je nekaj ur pripovedovala o svoji »smrklji«, potem ko je Mimico z nasmeškom poslala ven. Med drugim me jo opozorila na težave, ki jih bom imela v vlogi nadzornika nad njeno hčerko. Na koncu mi je zadovoljna, da me je seznanila, kako moram manipulirati z njo, veselo stisnila roko in odšla. Toda tisti dan sva se še enkrat videli. Z Mimico sva šli v trgovino. Medtem, ko sem jaz kupovala, je morala Mimica na stranišče v gostilno. Toda tega jaz kot stražarka ne bi smela dovoliti, je ugotovila mamica, ki je bila še tam za grmovjem na avtobusni postaji. Po besedah sodeč, ki jih je še z avtobusa vpila name, bi morala igrati vlogo policaja in ljubeče matere, ki iz strahu pred grdim, pijanim svetom priveže svojega otročička v stajico. In tisti dan mi je bilo še bolj jasno, kdo bolj potrebuje terapijo, starši ali otroci.

Pri naših otrocih se je spor z okoljem (katerega najmočnejši del predstavljajo starši) v različnih oblikah izkazal, opazil in v koloniji ali prej celo ovedel. Marsikdo je pred odhodom v kolonijo vprašal, kaj bo potem, ko bodo ti otroci prišli domov, to se pravi, ko bodo z novimi izkušnjami vrnjeni v staro okolje. Zdi se mi, da to vprašanje vključuje vnaprej še nekatera stališča: ali ima kolonija sploh kak smisel in ali vseeno ne bi delali z otroki nekoliko bolj v rokavicah – to pa pomeni vključevanje več regresije, manj permisivnosti, več materinskosti itd. Tako izogibanje problemom ne vodi h korenitejšim spremembam in k soočenju z dejanskim stanjem, kajti kolonija ne pomeni samo blag poseg v otroški duševni svet, temveč je to tudi očiten poseg v družbene razmere.

Nič ni čudnega, če smo se sobot, ko so bili obiski, kar vsi po vrsti bali, celo nekateri otroci. Kajti, kar se je v tednu zgodilo, se je v enem dnevu zlahka porušilo. Nevenkino mamo je pred kolonijo zelo

skrbelo, kako bo z njeno hčerko v koloniji, ker zelo rada je sladkarije in če nima take sladke droge, postane živčna. Mamo je skrbelo, koliko denarja naj da za slaščice. Sicer sem ji rekla, naj ji ga da čim manj, celo nič, toda to jasno ni prišlo v poštev. Zgodilo se je tako, kot sem pričakovala: razen nekaj žvečilnih gumijev in sladoledov je Nevenka, zadovoljna sama s seboj, lepo preživela celoten teden brez kupov čokolade. In glej – konec tedna je Nevenka dobila od doma skoraj dve vrečki sladkarij. Ponosno je pokazala vse, kar je dobila, vse je lepo skrila pod blazino in potem so seveda sledili prepiri, kdo ji je sunil preštete cukre.

Majda je v koloniji bruhala samo dvakrat. Prvič ob dogodku, ko je našega vzgojitelja pretepel kmet in je prestrašena zbežala proč. Drugič je bilo v soboto, ko je dobila obisk. Poleg tega pa je skoraj ves čas obiska ostala pri svoji skupini na eni strani jezera, medtem ko so bili njeni starši na drugi strani sami. Pogovori s starši so bili vljudni, kajti za njih sem predstavljala avtoriteto, s katero so pač bili v danem položaju prisiljeni kontaktirati: »Dober dan«, z nasmeškom in pogledom, ki je šel mimo mene, »kako je z mojo hčerko, ali je pridna, ali uboga? Vi jo kar kaznujte, če nagaja«, »A ne Majdica?« In odpeljali so svojo Majdico v gozd ali gostilno.

Enkrat v drugem delu kolonije so otroci uprizorili situacijsko dramo na temo, kakšna bo njihova vrnitev domov. Kati, ki je bila stalno ista, je govorila s hčerko ali sinom približno 10 minut (trajanje je prekinil eden od vzgojiteljev). Otrok je navadno najprej zdrdral, kaj je počel – v slogu: imeli smo se fino, bili smo na Cerkniškem jezeru, vsak dan smo jedli krompir itd., ali pa je še to morala mati »izvleči« iz njega. Govorilo se je ves čas o dogodkih, nihče pa ni poizkušal izraziti svojega notranjega doživljanja, vsaj v pogovoru ne, kar se je sicer na Rakitni v različnih oblikah dogajalo. Ob zamišljenosti, nenadnih prebliskih, pogledih, ki so šli kar nekam mimo, sem dobila občutek, da so padli v dvojno igro, prikrivanje, neizrečenost in dolgčas. Tako so na skrivaj segali po cigaretah, izražali so se dvoumno in nekam nedoločeno godrnjali. Radi bi govorili, vendar so na določene stvari le namigovali. Darko je rajši, kot da bi prikazal tisto, kar je pričakoval, preprosto v šaljivem tonu zaigral norčka.

Otroci v koloniji so bili nemalokrat zbegani, ko so se nenadoma znašli brez avtoritete. Stalno navajeni na črno-bele odnose, na kazni in na neko drugo glavo, ki odloča za njih, so se v novi situaciji počutili ogoljufani, brez kritja in obremenjeni. Agresivnost in destruktivnost,

ki je nastopila kot reakcija na nove odnose, se je kazala v odnosu do vzgojitelja, kar pa je v neki meri delovalo celo pozitivno, saj so se tako v otroku pretrgale še zadnje zavore pred vzgojiteljem. Obstajala pa je še ena ustanova, ki pa ni kazala nobenih znakov neavtoritarnosti. Osebjem mladinskega zdravilišča je bilo zelo blizu, njegova uprava pa je predstavljala otrokom še institucijo, ki ji lahko zaupajo. Otroci so predstavljali tej upravi krasen vir manipulacij in spletk znotraj same institucije. Jasno je, da je ta interakcija delovala v začetku samega terapevtskega dela moteče. Poudariti pa je treba, da so se ti vplivi v drugem delu kolonije znatno zmanjšali.

Nimam namena sedaj analizirati odnosov in načina delovanja samega zdravilišča, bi pa vseeno rada osvetlila nekaj dejstev, ki so me osebno prizadela. Gre za prehrano, ki je bila skrbno načrtovana na način količinskega zahodnjaškega preštevanja kalorij. Izhajajoč že iz načina prehranjevanja ugotovimo, da je Rakitna zdravilišče, ki se ukvarja le z odstranjevanjem simptomov z različnimi mašili, saj je prehrana obravnavana ločeno od terapije, oz. postavi človeka na eno, hrano pa na drugo stran. Če bi upoštevali, da človek in hrana oblikujeta drug drugega, najbrž ne bi že tako hiperaktivnim otrokom nudili toliko mesa, sladkorja, paradižnika, krompirja in tekočin.

V Ljubljani sedaj nadaljujemo delo v obliki nekajurnih srečanj vsakih 14 dni. Zvezdica ni prišla prva dva meseca na srečanje niti enkrat. Ko smo se zadnjic z otroki vračali z gradu, sem jo videla, da se sprehaja blizu naše ambulante v spremstvu dveh mlajših deklic. Ostali so mi povedali, da se že vse dopoldne drži v bližini in da nas od daleč opazuje. Ko je videla, da sem jo opazila, se je skrila za zid. Ko pa sem odšla proti njej, je stekla na vrt neke hiše v bližini. Na moje prigovarjanje, naj pride ven, da se bova videli, se ni odzvala, prav tako ne na moje čakanje. Ker sem se počutila dokaj neumno (predvsem zaradi lastnih otroških izkušenj), sem jo pozdravila in odšla. Tedaj me je poklicala. Ko pa sem se ozrla, je hitro rekla, da ne kliče mene, in to vztrajno ponavljala stoje za vrtno ogrado, dokler nisem prišla do nje. Obe sva se nato zasmejala, in takoj je rekla: »Ali lahko pridem ven?« Nekaj časa sva se prijetno pogovarjali. Obljubila je, da drugič pride zraven. Tu se kaže Zvezdin ambivalenten odnos do kolonije. Na eni strani jo je privlačila, na drugi se jo je bala. Potrebno ji je bilo pomagati v tem, da se je nehala bati. Osebno doživljam delo z otroki v Ljubljani mnogo bolj obremenjujoče kot na Rakitni, ker se mi zdi, da delam z množico ljudi okoli otrok, ne pa z otroki samimi.

Na prvo srečanje po Rakitni je Marka pripeljala mama. Ko je stopil iz avta, se je hotel v valu nenadzorovanega navdušenja vreči vzgojiteljici v objem. Mama mu je tedaj rekla: »No, ali ne boš dal roke tovarišici?« Marko je kar »splahnel«, se potuhnil in neodločno ponudil roko. S telesi otrok razpolagajo starši tudi na način, da prenašajo svoje probleme na njih, in temu primerno tudi ukrepajo. Dolgi lasje, možnost intimnih stikov, kajenje in sploh »čudno« obnašanje ne sodijo v vrednostni sistem staršev, ki ga vcepljajo otrokom. Te probleme rešijo tako, da se jim izognejo – da otroka ne pustijo več na srečanje. Zato velja: starši, začnite se vzgajati od otrok!